

Piia Roponen

**”KYLLÄ SITTEEN KUN ON OTETTU, ON
OTETTU IHAN KAIKKIEN KANSSA.”**

Lastentarhanopettajien näkemyksiä sadutusmenetelmän
käytöstä

TIIVISTELMÄ

Piia Roponen: ”Kyllä sitten kun on otettu, on otettu ihan kaikkien kanssa.” Lastentarhanopettajien näkemyksiä sadutusmenetelmän käytöstä.

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden kandidaattiohjelma, varhaiskasvatuksen opettaja

Helmikuu 2020

Tutkimuksen aiheena on sadutusmenetelmä ja sen käyttö päiväkodeissa. Tarkoituksena oli selvittää lastentarhanopettajien näkemyksiä sadutusmenetelmän käytöstä. Tutkimuskysymyksiä tutkimuksessa on kolme. 1. Kuinka paljon lastentarhanopettajat käyttävät sadutusta työssään? 2. Mitä sadutus antaa lastentarhanopettajille? 3. Mitä hyötyä sadutuksesta on lapsille?

Tutkimus toteutettiin laadullisia menetelmiä käyttäen. Tutkimus noudattelee fenomenografisen tutkimuksen piirteitä, sillä tutkimuksessa haluttiin tuoda esiin erilaisia näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksen aineistona on viisi lastentarhanopettajan haastattelua. Haastattelut on toteutettu käyttäen puolistrukturoitua teemahaastattelua. Aineistoa analysoitiin käyttäen sisällönanalyysia.

Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että lastentarhanopettajat käyttävät sadutusta työssään, mutta sen käytön määrä vaihtelee. Käytön määrä riippuu lastentarhanopettajasta ja hänen kiinnostuksestaan. Kaikille sadutuksen käyttö ei ole luontaista. Haastatellut lastentarhanopettajat ovat sitä mieltä, että sadutusta voidaan käyttää kaikkien lasten kanssa. Se onnistuu niin pieniltä kuin isommiltakin. Myös maahanmuuttajataustaisten lasten ja erityislasten kanssa voidaan sadutusta käyttää. Lastentarhanopettajat saduttavat lapsia hyvin erilaisissa kokoonpanoissa. Lapsia sadutetaan yksin, parin kanssa, muutaman lapsen ryhmissä, pienryhmissä, puolikkaassa tai jopa koko ryhmässä. Virallisen sadutuksen lisäksi lastentarhanopettajat käyttävät myös vapaampaa tarinan kerrontaa.

Sadutus mahdollistaa lastentarhanopettajille lapsiin tutustumista. Saduttamisen avulla lastentarhanopettajat pääsevät syvemmälle lapsen maailmaan ja oppivat tuntemaan lasta ja hänen ajatus- ja mielikuvitusmaailmaansa. Sadutuksen avulla on myös mahdollista lisätä lasten osallisuutta.

Sadutuksesta on hyötyä myös lapsille niin yksilö- kuin ryhmätasollakin. Ryhmätasolla sadutus auttaa muun muassa ryhmäytymisessä ja yhteisöllisyyden luomisessa. Yksilötasolla sadutus vahvistaa lapsen osallisuutta ja auttaa lapsen kielenkehityksessä. Saduttamalla lapsille voidaan lisäksi tarjota heille tärkeitä onnistumisen kokemuksia.

Lastentarhanopettajat pitävät sadutusta hyvänä ja monimuotoisena menetelmänä, jonka käytöllä onkin monia mahdollisuuksia. Sadutus ei ole aikaan eikä paikkaan sidottua, joten sitä voi käyttää melkein missä vain. Yksi sadutuksen positiivinen puoli on se, että sitä varten päiväkodeihin ei tarvitse erikseen ostaa mitään välineistöä.

Avainsanat: Sadutus, varhaiskasvatus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN KEHYS	6
2.1	SADUTUKSEN PERUSTAA.....	6
2.2	SADUTUKSEN TEOREETTISIA LÄHTÖKOHTIA	7
2.3	AIEMPIA TUTKIMUKSIA.....	9
2.4	SADUTUSTAPAHTUMA	10
2.5	SADUTTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ	13
2.6	LASTENKULTTUURI	15
2.7	KERTOMUKSET/TARINAT	16
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
4.1	TUTKIMUSMENETELMIÄ	19
4.1.1	<i>Laadullinen tutkimus</i>	19
4.1.2	<i>Fenomenografia</i>	20
4.1.3	<i>Haastattelu</i>	20
4.2	SISÄLLÖNANALYYSI	22
5	LASTENTARHANOPETTAJIEN NÄKEMYKSIÄ SADUTUKSEN KÄYTÖSTÄ	23
5.1	SADUTUKSEN KÄYTTÖ.....	23
5.1.1	<i>Määrä</i>	23
5.1.2	<i>Käyttö eri-ikäisten kanssa</i>	24
5.1.3	<i>Kokoonpanot ja käyttö maahanmuuttaja- ja erityislasten kanssa</i>	25
5.1.4	<i>Sadutettujen satujen ääneen lukeminen ja julkaiseminen</i>	26
5.1.5	<i>Sadutuksen ja vapaamman kerronnan suhde</i>	26
5.2	MITÄ SADUTUS ANTAA LASTENTARHANOPETTAJILLE?.....	27
5.2.1	<i>Miksi sadutusta ei käytetä?</i>	29
5.3	MITÄ HYÖTYÄ SADUTUKSESTA ON LAPSILLE?.....	29
5.3.1	<i>Ryhmätaso</i>	30
5.3.2	<i>Yksilötaso</i>	31
5.4	SADUTUKSEN (KÄYTÖN) MAHDOLLISUUKSIA.....	32
6	POHDINTA	35
7	LÄHTEET	38
	LIITTEET	41

1 JOHDANTO

Tutkimuksessani tutkin lastentarhanopettajien näkemyksiä sadutuksen käytöstä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää lastentarhanopettajien näkemyksiä sadutuksen käytöstä. Kiinnostavaa on tietää muun muassa kuinka paljon lastentarhanopettajat työssään käyttävät sadutusta ja miksi he sitä käyttävät tai miten he sadutuksen käyttöä perustelevat. Tutkimuskysymyksiä tutkimuksessani on kolme: kuinka paljon lastentarhanopettajat käyttävät sadutusta työssään, mitä sadutus antaa lastentarhanopettajalle sekä mitä hyötyä sadutuksesta on lapsille?

Valitsin tämän aiheen, koska kiinnostuin itse saduttamisesta jo ensimmäisen työssäoppimisjaksoni aikana. Myös opintojemme aikana käsitelimme sadutusta ja nämä kokemukset yhdessä vahvistivat kiinnostustani sadutuksen käyttöä kohtaan. Päiväkodin nykyisessä toimintakulttuurissa painotetaan osallisuutta, joten sadutus on erittäin ajankohtainen aihe, sillä sadutus on kehitetty lasten osallisuuden ja kuuntelun lisäämiseksi. Lasten ja nuorten osallisuus vaatii aina kuuntelua. Aikuiset eivät saa tyytyä pelkkään kuulemiseen, vaan heidän on pysähdyttävä kuuntelemaan aktiivisesti. (Karlsson 1999, 2006a.) Lisäksi tutkimukset ovat osoittaneet, että sadutusmenetelmän käytöllä voidaan parantaa muun muassa toisen kuuntelun ja ymmärtämisen taitoja, yhteisöllisyyttä sekä luottamusta ja sen avulla voidaan myös parantaa itsetuntoa (Karlsson 2013, 179-180).

Sadutus on menetelmä, jossa sadutettava muokkaa ajatuksiaan tarinaksi. Sadutustilanteessa ovat mukana saduttaja sekä sadutettava/sadutettavia. Sadutettava on tarinan kertoja ja saduttaja tarinan kirjaaja ja aktiivinen kuuntelija. Sadutettavaa kehoitetaan kertomaan juuri sellainen tarina kuin hän itse haluaa, ja saduttaja kirjaa sen ylös juuri sellaisena kuin sadutettava sen kertoo. Lopuksi, kun tarina on valmis, lukee saduttaja sen vielä ääneen sadutettavalle ja hän voi siihen vielä tehdä korjauksia, mikäli niin haluaa. (Karlsson 2003, 116.) Sadutuksessa on neljä vaihetta: kertominen, kirjaaminen, lukeminen ja kertojan

haluamien korjausten tekeminen. Nämä vaiheet erottavat sadutuksen muista narratiivisista menetelmistä. (Riihelä 2005, 120.)

Ensin käsittelen sadutuksen perustaa ja sen teoreettisia lähtökohtia. Esittelen myös lyhyesti muutamia aiempia sadutukseen liittyviä tutkimuksia. Tämän jälkeen kerron itse sadutustapahtumasta ja sadutuksesta käytännössä. Käsittelen lisäksi lyhyesti lastenkulttuurin ja kertomusten/tarinoiden käsitteitä. Teoreettisen osuuden jälkeen siirryn tutkimuksen toteutuksen kuvaamiseen. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, joka noudattelee fenomenografisen tutkimuksen piirteitä. Tutkimukseni aineiston keräsin puolistrukturoitua teemahaastattelua käyttäen. Viidennessä luvussa kerron tutkimuksen tuloksista. Lopuksi pohdinnassa vertailen ja yhdistelen tuloksia kirjallisuuteen sekä aiempaan tutkimukseen. Pohdinnassa arvioin myös tutkimuksen luotettavuutta.

Lastentarhanopettaja on vanha ammattinimike. Uusi nimike varhaiskasvatuksen opettaja otettiin käyttöön vuonna 2018 voimaan tulleen uuden varhaiskasvatuslain myötä. Käytän tutkimuksessani aiemmin käytössä ollutta nimikettä, sillä tutkimus on tehty, viimeistelyä lukuun ottamatta, aikana, jolloin käytössä oli vielä ammattinimike lastentarhanopettaja.

Liitteenä on haastatteluissa käyttämäni haastattelurunko. Kaikilta haastateltavilta en kysynyt täysin samoja kysymyksiä, mutta käytin samaa runkoa apuna kaikissa haastatteluissa.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN KEHYS

2.1 Sadutuksen perustaa

Sadutusmenetelmän kehittäminen on aloitettu Suomessa 1970-luvun lopulla. Menetelmän kehittäjänä pidetään Monika Riihelää. Riihelä testasi kerrontaa terapeuttisena välineenä koulupsykologin työssään. Vuonna 1995 aloitettiin Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin Satukeikka-hanke, jonka aikana menetelmä sai nimekseen sadutuksen. Hankkeen myötä sadutusmenetelmästä tuli laajemmin käytetty ja sovellettu. Hanketta johtivat kehittämisspäällikkö Monika Riihelä sekä tutkija Liisa Karlsson. Karlsson on myöhemmin kirjoittanut aiheesta paljon. Sadutusmenetelmän kehittäminen on edennyt moninaisia reittejä alun terapiapainotteisuudesta kohti haastattelun ja opetuksen kehittämistä. (Karlsson 2001, 2003, 100–101.)

Sadutus on sosiaalinen innovaatio. Sadutuksen toteuttamiseen ei tarvita paljoa välineitä, mutta siinä tarvitaan luottamus siihen, että jokaisella lapsella on jotain sanottavaa ja että he osaavat pukea ajatuksensa satujen muotoon. Aikuisella on sadutuksessa tärkeä rooli kuuntelijana ja aikuisen tulee arvostaa lasten ajatuksia. Lasten ja nuorten mielestä on tärkeää, että heitä kuunnellaan, mutta he kokevat etteivät aikuiset kuitenkaan ole kiinnostuneita heidän mielipiteistään. Lasten ja nuorten osallisuutta on ryhdytty pitämään yhä tärkeämpänä ja sadutus on osoittautunut helpoksi ja tulokselliseksi tavaksi osallistavaa toimintakulttuuria kehitettäessä. (Karlsson 2003, 9-11.) Sadutuksen avulla on pyritty hierarkkisissa valtasuhteissa (esimerkiksi opettaja ja oppilas) demokraattisuuteen ja tasa-arvoisuuteen (Karlsson & Riihelä 2012, 171). Lasten ja nuorten osallisuus vaatii aina kuuntelua. Aikuiset eivät saa tyytyä pelkkään kuulemiseen, vaan heidän on pysähdyttävä kuuntelemaan aktiivisesti. (Karlsson 2006b, 7.) Sadutus onkin kehitetty lasten osallisuuden ja kuuntelun lisäämiseksi (Karlsson 1999, 3). Sadutuksessa yhdistyy kuuntelu, toisen arvostaminen,

yhdessä tekeminen, asioiden työstäminen, oppiminen sekä nykyhetkestä nauttiminen (Karlsson 2003, 2006b).

Tutkimukset ovat osoittaneet, että lasten luonnostaan kyselevä asenne tyrehtyy ja heidän omat näkemyksensä jäävät sivuun, jos aikuiset esittävät jatkuvasti kysymyksiä antamatta tilaa lasten omille kysymyksille ja aloitteille. Sadutuksessa nimenomaan annetaan tilaa lasten omille aloitteille. Lasten ajatusten ja kysymysten kuunteleminen antaa tilaa lasten omalle aktiivisuudelle ja aloitteille sekä hedelmällisille oppimisprosesseille. (Karlsson 2014, 170.)

Sadutusmenetelmä on hyvin intiimi, mutta se ei kuitenkaan ole paljastava tai loukkaava, koska siinä pysytään sadun maailmassa. Sadutustilanne on vuorovaikutustapahtuma, jossa on aina mukana vähintään kaksi ihmistä. (Riihelä 2005, 121.) Sadutus muodostuukin sadutustilanteessa mukana olevien yhteiseksi jutuksi, joka syntyy, kun toinen haluaa kuunnella ja toinen kertoa. Tämä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tutkimusten mukaan sadutuksen käyttö myös rohkaisee muun muassa monipuoliseen ilmaisuun, kommunikaatioon, toisten arvostamiseen, eri näkökulmien huomioimiseen, mielikuvituksen käyttöön sekä aktiivisuuteen ja aloitteellisuuteen. (Karlsson 2006b 8-10.)

2.2 Sadutuksen teoreettisia lähtökohtia

Sadutus sisältää useita teoreettisia lähtökohtia. Sadutuksessa lasten ajatukset kirjataan sellaisenaan ilman arviointia ja tulkintaa. Tämä osoittaa toiminnan dynaamisen ja suhteellisen tiedonkäsityksen. Sadutuksessa ei ole oikeita tai väärä vastauksia, joiden perusteella lasten tarinoita arvostellaan, vaan kiinnostavaa on se, mitä lapset ajattelevat ja miten he omista ajatuksistaan kertovat. Myös itse vuorovaikutustapahtuma eroaa perinteisestä vuorovaikutustapahtumasta, sillä sadutustilanteessa lapsi puhuu ja aikuinen kuuntelee. Näin siirrytään kyselevästä ja arvioivasta toimintakulttuurista kohti demokraattista ja kuuntelevaa toimintakulttuuria. (Karlsson 2001, 92.)

Sadutuksessa syntyvä kerronnallinen tieto ja tietäminen ovat erilaisessa muodossa kuin koulussa esillä oleva loogisrationaalinen tietäminen. Kerronnalliseen tietämiseen sisältyy koettua tietoa ja merkityksiä sekä tunteita. Sadutusmenetelmässä kunnioitetaan tätä. Jokaisella on tietoa, jota muilla ei ole.

On siis olemassa monenlaista ja muuttuvaa tietoa ja tähän kaikkeen tietoon kannattaa perehtyä. (Karlsson 2014, 72.)

Yksilöorientoitunut tarkastelutapa muuttuu sadutuksessa yhteisölliseksi. Sadutuksen toiminnan keskiöissä on se, mitä tapahtuu toimijoiden välillä. Kerrontatilanteet ovat vuoropuhelua ja yhteinen tilanne. Tämän lisäksi tilanteen ilmapiiri vaikuttaa tarinan syntyyn. Jokainen sadutustilanteen osapuoli voi löytää tilanteesta itselleen mielekkäitä kohteita, vaikka kerronta onkin yhteinen kokemus. (Karlsson 2001, 93.)

Lapset ovat usein tottuneet siihen, että heiltä kysytään ”epäaitoja” kysymyksiä, joihin aikuinen odottaa tiettyä, ”oikeaa”, vastausta. Tällöin lapset pyrkivät vastaamaan aikuisen odottamalla tavalla. Sadutusmenetelmällä on pyritty muuttamaan tätä stereotypiaa. Sadutuksessa toiminnan lähtökohtana ja sisältönä ovat lasten tiedot ja kokemus. Näin ollen sadutus pohjautuu aktiiviseen ja osaavaan lapsikäsitukseen, lasten taitoihin sekä aikaisempiin kokemuksiin. (Karlsson 2001, 93.) Menetelmä perustuu myös lasten itsensä tuottamaan tietoon siitä, millainen lapsi on, miten lapsi toimii ja miten aikuiset toimivat yhdessä lasten kanssa (Karlsson 2014, 176).

Sadutus toimii myös dokumentoinnin ja havainnoinnin välineenä. Se ei kuitenkaan tähtää lapsen jatkuvaan arviointiin tai arvosteluun, vaan sen tarkoituksena on pyrkiä saamaan esiin kertojan tärkeänä pitämä näkökulma. Oleellista on myös ammattilaisten säännöllinen yhteinen pohdinta uudentyyppistä toimintaa koskien. Satukeikkahankkeessa tuli esiin, että ammattilaisten yhteiset ja refleктоivat tapaamiset edistävät aikuisten ajattelun muuttumista sekä uuden oppimista ja työn kehittämistä. (Karlsson 2001, 93.)

Karlsson (2014, 189) listaa teoksessaan kuusi ulottuvuutta, joille sadutusmenetelmä rakentuu. Nämä ulottuvuudet ovat:

1. *Kerronnan vapaus.* Vapaa kerronta antaa mahdollisuuden kertoa itselle tärkeistä asioista.
2. *Hiljainen tieto ja sisäinen ääni näkyväksi.* Kaikilla ihmisillä on tietoa, jota muilla ei ole ja tämä kiinnostaa kuulijaa.
3. *Lapset tiedon ja kulttuurin tuottajina.* Myös lapset tuottavat kulttuuria.
4. *Kokemusten jäsentyminen kerronnassa.* Kertoja kertoo omista kokemuksistaan henkilökohtaisesti.

5. *Vastavuoroisuus ja paneutuva kuunteleminen.* Käytännöt järjestetään sellaisiksi, joissa kertojan ja kuuntelijan välillä on keskinäistä arvostusta.
6. *Dialoginen kohtaamisen prosessi voimaannuttaa ja vapauttaa.*

2.3 *Aiempiä tutkimuksia*

Seuraavaksi esittelen muutamia sadutuksen kehittämiseen vaikuttaneita tutkimuksia ja kokeiluja. 1980-luvun alussa Riihelä jatkoi sadutusmenetelmän kehittämistä. Kehityksen tuloksena syntyi haastattelumenetelmä ”Lasten aikakortit”, jossa lasten ajatuksille ja tiedonkäsityksille annettiin painoarvoa. Korttisarjojen avulla lapset kertoivat omia käsityksiään aikaan liittyvistä ilmiöistä ja niiden syy-seuraus – suhteista. Lasten kerronnan avulla haluttiin selvittää, miten lapsi ajattelee ja miten perustelee ajatuksiaan. Lasten aikakorttimenetelmän käyttö edellyttää sekä lapsen innostusta kertoa ajatuksistaan että aikuisen aitoa innostusta ja ajatuksien kirjaamista. Aikakorttien avulla siirryttiin aikuiskeskeisestä haastatteluorientaatiosta kohti lapsen näkökulman huomioimista. Toiminnan tarkoituksesta kerrottiin lapsille eivätkä tulokset olleet salaisia vaan niistä keskusteltiin yhdessä lasten ja huoltajien kanssa tarpeen mukaan. Lasten aikakortit -menetelmää on käytetty yleis- ja erityisopetuksessa koulussa ja päiväkodissa sekä tutkimuksessa. (Karlsson 2001 90-91.)

Vuosina 1988–1989 Liisa Karlsson teki ensimmäisen luokan oppilaille ryhmäoppimistutkimusta. Lapset työskentelivät pienryhmissä, ja tärkeää oli lasten keskinäinen ajatusten vaihto ja pohdinta. Tutkimuksessa tuli esille, että oman tarinan kertominen antaa lapsille mahdollisuuden puhua muiden lasten kuunnellessa. Riihelän vuonna 1996 tekemä tutkimus toi esille sen, että aikuisten esittämät kysymykset estävät lasta tuomasta omia ajatuksiaan esiin. (Karlsson 2003, 105-106.)

Ensimmäisen kerran sadutusmenetelmää kehitettiin edelleen ja sovellettiin laajasti vuosina 1995–1997 Satukeikka-hankkeessa, jossa lasten omien tarinoiden myötä heille haluttiin antaa puheenvuoro. Satukeikkahankkeen myötä sadutusta kehitettiin edelleen, jolloin lapsia alettiin kuunnella yhä paremmin ja heidän ajatuksiaan alettiin ottaa vakavasti. Hankkeessa ei ollut tarkoitus selvittää

vastatusta ammattilaisten kysymyksiin, vaan kiinnostuksen kohteena olivat itse kertomukset. Lasten kertomusten avulla luotiin lapsille oma verkosto, joka perustui satukirjeidenvaihtoon sekä satujen julkaisutoimintaan. (Karlsson 2001, 2003.)

Karlssonin vuoden 1999 Saduttamalla lasten kulttuuriin -tutkimuksessa analysoitiin sadutusta, sen kehittämistä sekä eri muotoja. Vuonna 1999 perustettiin Lapset kertovat -tutkija- ja kehittäjäryhmä, jossa oli mukana monen alan tutkijoita. Hankkeessa oli tavoitteena tarkastella lasten tuottamaa kulttuuria sekä heidän tietoa omasta elämästään. (Karlsson 2001, 2003.)

Karlssonin vuosina 1999 ja 2000 tekemissä tutkimuksissa todetaan, että sadutusmenetelmä on yksinkertainen ja se synnyttää monia uusia oivalluksia. Sadutuksen avulla voidaan tuottaa arkisiin tilanteisiin ideoita nopeasti ja pienellä vaivalla. (Riihelä 2005, 119.) Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että sadutusmenetelmän käytöllä voidaan parantaa muun muassa toisen kuuntelun ja ymmärtämisen taitoja, yhteisöllisyyttä sekä luottamusta ja sen avulla voidaan myös lisätä itsetuntoa (Karlsson 2013, 179-180).

2.4 Sadutustapahtuma

Sadutustilanteessa on mukana saduttaja sekä sadutettava/sadutettavia. Saduttaja on kertomuksen kirjaaja ja aktiivinen kuuntelija. Sadutettava puolestaan on tarinan kertoja. Sadutus on menetelmä, jossa sadutettava muokkaa ajatuksiaan tarinaksi. Sadutettavaa tai sadutettavia kehoitetaan kertomaan oma tarina, jota saduttaja kuuntelee ja jonka hän kirjaa sanatarkasti ylös. Sadutuksen päätarkoitus ei ole opettaa esimerkiksi ilmaisua, lukemista tai kirjoittamista, joten se ei sinänsä ole opetusmenetelmä. Tutkimusten mukaan sadutus kuitenkin lisää lasten kielellistä tietoisuutta muun muassa monipuolistamalla ilmaisua sekä lisäämällä lasten sanavarastoa. Sadutus on vastavuoroiseen toimintakulttuuriin johdatteleva menetelmä, jonka avulla lapsia ja nuoria voidaan aidosti kuunnella. Sadutuksen avulla voidaan ottaa lapset ja nuoret mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen heille luontaisella tavalla. Sadutuksen avulla päästään lasten maailmaan sekä annetaan lasten omille ajatuksille ja aloitteille tilaa. Lapset, joita on sadutettu, vaativat myös muissa

tilanteissa itsensä kuuntelemista ja tuovat myös oma-aloitteisesti ehdotuksiaan esiin. (Karlsson 2003, 10-12.)

Sadutuksen tulee aina olla vapaaehtoista. Jos lapsia, tai ketä vain, pakotetaan sadutukseen, kumoutuisi silloin sadutuksen peruslähtökohta. Peruslähtökohtana sadutuksessa on se, että kirjaaja keskittyy kuuntelemaan sitä, mitä toinen haluaa kertoa. Näin ollen, jos kertoja ei halua kertoa, tulee sadutus siirtää toiseen ajankohtaan. (Karlsson 2006b, 9.) Sadutuksessa pätee samat eettiset periaatteet kuin muussakin (päiväkodin) toiminnassa, joten sadutuksella ei saa vahingoittaa eikä satuttaa toista. Sadutuksen tulisikin olla voimaannuttava väline alistamisen tai vähättelyn välineen sijaan. (Karlsson 2014, 274.)

Saduttaja ei korjaa tai muuta lapsen "virheitä". Tärkeämpää on keskittyä itse sanomaan. Mikäli aikuinen alkaa neuvoa lasta kertomuksen rakenteeseen liittyen tulee lapselle tunne, että hänen kertomuksensa ei ole tarpeeksi hyvä. (Karlsson 2003, 51.) Tärkeää onkin siis se, että sadutettava itse saa päättää, millainen hänen tarinansa on eikä saduttaja arvostele kertomusta (Karlsson 2006b, 9). Sadutuksessa tuotetun tarinan avulla ei myöskään pyritä tulkitsemaan kertojaa, hänen persoonallisuuttaan, ongelmiaan tai esimerkiksi mielikuvitusta. Tärkeää on vain kuunnella, mitä kertoja haluaa kertoa. (Karlsson 2014, 32.) Välillä satua kirjatessa saduttaja joutuu pyytämään lapselta, että hän odottaa ennen kuin jatkaa, jotta saduttaja ehtii kirjata sadun. Useinkaan tämä ei häiritse sadun kertojaa. Sadutetun sadun tekijänoikeus on aina sadun kertojalla. Hän saa päättää kenelle satua luetaan ja mihin sitä käytetään. Monesti lapsille on tärkeää, että heidän satunsa luetaan ääneen esimerkiksi vanhemmille. Ääneen lukeminen yhdessä muiden kanssa luo yhteisyyttä. Tämä on kertomusten julkistamista ja osoittaa niiden arvostamista. (Karlsson 2003, 51-53.)

Sadutettavien lasten, nuorten tai aikuisten ei tarvitse olla ennestään tuttuja. Myös täysin vierasta voi saduttaa. (Karlsson 2003, 44.) On kuitenkin todettu, että sadutus auttaa eniten silloin, kun saduttaa samoja ihmisiä säännöllisesti. Tällöin on mahdollista kuulla, mitä toinen ihminen ajattelee ja mitkä asiat ovat milloinkin päällimmäisenä mielessä. Säännöllisen sadutuksen yksi hyvä puoli on myös siinä, että silloin on muissakin tilanteissa mahdollista huomata, mitä toinen haluaa kertoa. Tutkimuksissa on myös saatu selville, että säännöllisesti sadutetut lapset ja nuoret tottuvat kertomaan asioistaan muille. Näiden lasten ja nuorten itseluottamuksen on myös huomattu kasvavan. (Karlsson 2006b, 9.)

Lapsiin voi saduttamisen avulla tutustua nopeasti ja henkilökohtaisesti. Sadutustapahtuma on helppo toteuttaa käytännössä missä vain. Saduttajalla tulee olla aito halu ja kiinnostus kuunnella sadutettavaa. Sadutustilanteessa saduttaja ei anna kertomukselle aihetta eikä tee lisäkysymyksiä. Saduttajan tehtävänä on keskittyä kuuntelemaan tarinaa ja kirjata se sanatarkasti. Samalla lapsi näkee oman puheensa muuttuvan kirjoitetuksi kieleksi. Lopuksi saduttaja lukee sadun ääneen ja kertojalla/kertojilla on vielä mahdollisuus muuttaa tarinaa halutessaan. (Karlsson 2003, 44-53.) Sadutuksessa on siis neljä vaihetta: kertominen, kirjaaminen, lukeminen ja kertojan haluamien korjausten tekeminen. Nämä vaiheet erottavat sadutuksen muista narratiivisista menetelmistä. Sadutetun tarinan lukeminen ja korjausehdotusten pyytäminen ovat yhtä tärkeitä vaiheita kuin sadun kertominen ja kirjaaminenkin. (Riihelä 2005, 120.) Tilanteessa kertoja itse määrittelee satu-sanan eikä sadulla näin ollen tarvitse olla totuttua sadun rakennetta. Lapset haluavat usein vielä piirtää kertomukseensa liittyvän kuvan. Joskus myös lapset piirtävät kuvan ensin ja kertovat vasta sen jälkeen kuvaan liittyvän tarinan. (Karlsson 2003, 46, 71.) Sadutetuista kertomuksista voi myös tehdä esimerkiksi näytelmiä tai kuunnelmia (Karlsson 2006b, 8).

Sadutetuissa saduissa näkyvät usein lapsen mielenkiinnonkohteet. Lasten kertomuksissa voi myös näkyä sekä lapsen elämässä tapahtuneita iloisia asioita että lapsen mieltä painavia asioita. Sadutettu satu on aina kulttuurin ilmentymä. Se on myös sisäisen puheen ja hiljaisen tiedon näkyvä tuotos. Sadutettu satu voi myös toimia suunnittelun välineenä tai olla terapeuttinen tuotos. (Karlsson 2003, 58, 60, 111.) Useimmiten lapset tykkäävät kertoa tarinoita. Kokemuksen myötä on huomattu, että kaikki lapset innostuvat ajan myötä kerronnasta, vaikka aluksi lapsi ei kertoisikaan tarinaa ja olisi sitä mieltä, ettei hän osaa kertoa. Tarvitaan vain aikaa ja arvostusta. (Karlsson 2003, 71-72.) Hiljaisetkin lapset saavat sadutuksessa äänensä kuuluviin ja puheliaimmat lapset kiinnostuvat myös kuuntelemisesta. Näin ollen saduttamisella on ryhmäännyttävä vaikutus. (Kotka 2011, 15.)

2.5 Saduttaminen käytännössä

Jo hyvinkin pieniä lapsia voi saduttaa, myös heillä on jotain kerrottavaa. Usein pienemmät lapset tulevat mukaan kertomaan satuja seuratessaan, kun isommat lapset kertovat omia satujaan. Myös nuoret pitävät siitä, että heitä sadutetaan. Nuorten kanssa sadutus voi toimia hyvänä yhteistyön rakentamisen apuna. Tällöin nuori huomaa, että häntä oikeasti kuunnellaan. Sadutushetket saattavatkin olla aikaa, jolloin nuoret pääsevät purkamaan asioita, joita heidän mielessään pyörii. Aikuiset ja vanhuksinkin nauttivat sadutuksesta. Sadutus avartaa, helpottaa, lähentää ja nostaa olennaiset asiat esille. Aikuisten kesken sadutusta on myös käytetty tutustumiseen sekä yhteisöllisyyden luomiseen. Sadutuksen kautta myös aikuiset uskaltavat heittäytyä leikkimielisiksi. (Karlsson 2003, 145-155.)

On olemassa erilaisia saduttamisen tapoja. Tavallisin saduttamisen muoto on perussadutus. Perussadutuksessa tai klassisessa sadutuksessa sadutettava kertoo tarinaa saduttajan kirjatessa tarinan sanatarkasti ylös. Tarina kirjataan avoimesti ja ilman annettua aihetta ja tulkintaa. Lopuksi saduttaja lukee tarinan ja sadutettavalla on mahdollisuus sitä vielä halutessaan muuttaa. Aihesadutuksessa sadutettava kertoo tarinan yhdessä sovitusta aiheesta. Sadutettavan tulee kuitenkin tehdä aloite siitä, mistä haluaa kertoa. Ennen aihesadutukseen siirtymistä on syytä käyttää perussadutusta useita kertoja, jotta sadutuksen perusajatus (kertoja saa päättää, mitä hän kertoo) tulee tutuksi. Saduttaa voi yksin tai ryhmässä ja kummassakin voi käyttää niin perus- kuin aihesadutustakin. (Karlsson 2014, 21.) Sadutusdokumentoinnissa kiinnitetään huomio siihen, mitä lapsi kertoo ja tekee ja miten hän leikkii ja se perustuu kerrotun kirjaamiseen. Sadutusdokumentointia ei tehdä salaa lapsilta, vaan se on julkista ja sitä tehdään lasten ja aikuisten yhteisöä varten. Sadutusdokumentointia voi tehdä jo vauvasta lähtien. Kannattavinta ja helpointa on lähteä liikkeelle siitä, että dokumentoi leikkiä ja merkitsee muistiin, mitä lapset leikkivät, sanovat ja tekevät. Dokumentoinnin avulla lasten osaaminen tulee näkyväksi aikuisille ja se on edistänyt lasten keskustelujen ja toiminnan esille tulemistä aikuisten keskusteluissa. Dokumenttien avulla aikuiset voivat arvioida omaa työskentelyään ja lasten kuuntelemista. (Karlsson 2003, 95–97.)

Sadutusta voidaan käyttää monissa tilanteissa ja moniin tarkoituksiin. Sadutus voidaan ottaa käyttöön esimerkiksi, kun tavataan lapsia (tai aikuisia) ensimmäistä kertaa. Sadutusta voidaan käyttää myös uuden ryhmän ryhmäytymisen edistämiseksi. Sadutuksella voidaan luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta tai sitä voidaan käyttää, kun halutaan iloita yhdessä. Sadutusta käytetään silloinkin, kun halutaan tietoa toisen ajatuksista tai halutaan tutustua toisen kulttuuriin. Yksi tärkeä tilanne, jossa sadutusta käytetään, on se, kun kertojasta siltä tuntuu. (Karlsson 2014, 28.) Sadutuksessa tuotettua aineistoa voidaan hyödyntää tutkimuksissa silloin, kun halutaan saada käsitys lapsen omasta ajatusmaailmasta (Karlsson & Riihelä 2012, 170).

Sadutuksen välityksellä on helppo vaihtaa ajatuksia, tutustua ja käydä vuoropuhelua. Uusia elementtejä sadutukseen tuo esimerkiksi satukirjeenvaihto toisen päiväkodin, koulun tai vaikka serkkujen kanssa. Tällöin lapset saavat vaihtaa ajatuksiaan laajemman piirin kanssa. Monesti postin mukana tuoma satukirje innostaa lapsia kertomaan lisää tarinoita. Satukirjeenvaihtoa voi myös käydä eri maiden välillä. (Karlsson 2014, 64.)

Lapset voivat saduttaa myös toisiaan. Kirjoitustaitoinen lapsi voi toimia myös saduttajana. Kouluissa esimerkiksi kummiluokat voivat saduttaa pienempiään tai päiväkotilapsia. Myös vanhemmat ovat innostuneet saduttamaan lapsia kotona. Sadutuksesta on saattanut tulla kodissa tärkeä yhdessäolon muoto. Myös muissa lasten ja nuorten kohtaamispaikoissa on huomattu sadutuksen toimivuus. Sadutusta käytetään niin harrastekerhoissa, iltapäiväkerhoissa kuin perhekahviloissakin. Nykyään myös museoissa voi tilata sadutusta opaskierroksella. Näiden lisäksi muun muassa kuraattorit, sosiaalityöntekijät, psykologit ja puheterapeutit käyttävät sadutusta työssään. (Karlsson 2003, 74, 151-162.)

Sadutusmenetelmää voidaan käyttää myös maahanmuuttajien kanssa. Maahanmuuttajien parissa työskentelevät ovatkin käyttäneet paljon sadutusta ja kokemukset ovat olleet rohkaisevia. Puhutun kielen omaksumiselle kertominen ja kuunteleminen ovat olennaisia. Sadutus onkin luontainen tapa käyttää kieltä maahanmuuttajaopetuksessa. Sadut rohkaisevat ja motivoivat. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia kielen eri osa-alueiden harjoitteluun. (Karlsson 2006b, 13.) Maahanmuuttajalasten saduttaminen on mahdollista jo ensimmäisten suomenkielisessä koulussa vietettyjen päivien jälkeen. Jo hyvinkin niukat tarinat

kielenoppimisen alkuvaiheissa voivat toimia merkittävinä rohkeuden rakentajina. (Siukonen 2006, 50.)

Sadutusmenetelmä on siis avoin, tasavertaistava, kuunteleva ja osallistava. Sadutusmenetelmä on samaan aikaan leikkisä ja vakavasti otettava. Sadutus korostaa subjektiivuutta. Se on uutta luovaa, yhdistävää, yhteisen jakamista sekä yhteisöllisyyden luomista. Sadutus on myös vapauttavaa ja toisen asemaan asettumista. (Karlsson 2003, 120.)

Sadutusmenetelmä voi myös toimia aikuisilla oppimisen, muuttumisen ja työn kehittämisen välineenä. Kun aikuinen pysähtyy kuuntelemaan lapsen tarinaa, saa lapsi johdattaa aikuisen uuteen yhteiseen maailmaan. (Karlsson 2003, 81.) Sadutus antaa aikuisille mahdollisuuden lasten kuuntelemiseen sekä lasten toiminnan ymmärtämiseen. Tuttujenkin lasten maailmasta voi sadutuksen avulla oppia uusia asioita. Sadutuksesta saadun tiedon pohjalta aikuiset voivat helposti suunnitella toimintaa yhdessä lasten kanssa. (Karlsson 2003.)

2.6 Lastenkulttuuri

Yleensä lastenkulttuurilla tarkoitetaan aikuisten lapsille rakentamaa kulttuuria, esimerkiksi kirjoja, elokuvia, teatteria ja lauluja (Karlsson 1996, 16). Lapsilla on kuitenkin myös omaa kulttuurituotantoa, joka usein jää piiloon eikä sitä arvosteta. Lapset muun muassa leikkivät, kertovat, maalaavat ja tanssivat. (Karlsson 2003, 29.) Lastenkulttuurilla voidaan myös tarkoittaa lasten ja aikuisten yhdessä tuottamaa tai lasten itsensä tuottamaa kulttuuria. Julkisuuteen ei juurikaan tuoda esille lasten itsensä tuottamaa kulttuuria. Sen moninaisuus jääkin usein aikuisilta huomioimatta. (Karlsson 2001, 87.)

Elämän keskeiset asiat, kuten ystävyys, perhe ja kuolema, näkyvät lasten kertomusten aiheissa (Riihelä 2005, 128). Lasten kertomat sadut saattavat olla aikuiselle hankalasti ymmärrettävässä muodossa ja niissä usein tapahtuu paljon. Lasten saduissa esimerkiksi tullaan ja mennään, syödään, seikkaillaan ja käydään nukkumaan. Lasten saduissa on usein myös ihmisten lisäksi eläimiä ja mielikuvitushahmoja ja myös huumorilla on tärkeä rooli. Aikuisten rakentamista tarinoista tutut hahmot (esim. Lumikki tai Leijonakuningas) saattavat seikkailla lasten saduissa, mutta usein ihan omia polkujaan. (Karlsson 2003, 30-31.)

Sadutusmenetelmä mahdollistaa sen, että lapset voivat kertoa aikuisille asioista, jotka heille itsellensä ovat tärkeitä juuri sillä hetkellä. Tämä vaatii aikuisilta sen, että he oppivat kuuntelemaan ja ymmärtämään lasten puhetta ja kulttuuria. (Karlsson 1996, 21.)

2.7 Kertomukset/tarinat

Kertomuksilla ja tarinoilla luodaan ja muokataan mielikuvia ja merkityksiä sekä luodaan kuvaa omasta maailmastaan. Itseä ja ympäröivää maailmaa ja sen ilmiöitä on tyypillistä jäsentää kertomusten kautta. Kertomuksissa tulee esiin ihmisten ennakkokäsityksiä, uskomuksia, tietoja, arvoja sekä asenteita. Kertomuksia käytetään myös oman identiteetin muokkaamiseen ja rakentamiseen. Kerronnan kautta ihminen myös löytää oman paikkansa omassa kulttuurissaan. (Karlsson 2001; Ropo & Huttunen 2013, 9.) Kerronta on aina vastavuoroista, sillä kertomus kerrotaan jollekin. Kuulija vaikuttaa kertomukseen omalla kiinnostuksellaan ja reaktioillaan. (Karlsson 2001, 82.)

Kertomuksellisten prosessien syntyminen alkaa jo varhaislapsuudessa. Lasten lyhyetkin kertomukset sisältävät merkityksiä, joiden avulla lapsi ymmärtää itseään ja rakentaa narratiivista identiteettiään. (Huttunen 2013, 125.) Narratiivikäsitys on määritelty eri tieteissä eri tavoin. Denzinin [1989] määritelmän mukaan narratiivi on kertomuksen tapahtumasarja, joka on merkityksellinen kertojalle ja hänen yleisölleen (Rantala 2013, 161).

Pienille lapsille sadut ovat hyviä kasvattajia, sillä satujen opetukset ovat monipuolisempia kuin aikuisen usein varsin kuiva opetus. Sadut puhuvat samaa kieltä lapsen kanssa ja tavoittavat lapsen tavan ajatella. (Heinälä, Jantunen, Kalpio & Pakarinen 1996, 131.) Sadutuksessa niin kertoja kuin kuulijakin voivat vapautua menetelmän leikinomaisuuden avulla, koska saduissa voi tapahtua mitä tahansa. Saduissa toiveet voivat toteutua, koettelemuksista kärsitään tai arkipäivän tapahtumia ihmetellään. (Karlsson 2014.) Lapset samaistuvat satuihin, niiden henkilöihin ja tapahtumiin. Satujen työstäminen jatkuu vielä monesti lasten leikeissä. (Heinälä ym. 1996, 134.) Sadut ja tarinat eivät opeta lapselle ainoastaan sitä tietoa, mitä ne näennäisesti käsittelevät. Tarinoiden avulla lapset oppivat myös jotain itsestään. Sadut antavat myös mahdollisuuden

irtautua aiemmista kokemuksista ja ne luovat lapselle uskoa tulevaan. (Sarras 1995, 38.)

Sadut kertovat siitä yhteiskunnasta, jossa sadutettavat elävät. Sadut toimivat ikään kuin ikkunoina erilaisiin kulttuureihin. Saduissa näkyy sen kulttuurin piirteitä, jossa se kerrotaan. Saduissa voi näkyä muun muassa erilaisia perinteitä ja käsityksiä hyvästä ja pahasta sekä oikeudenmukaisuudesta. Sadutus antaakin mahdollisuuden perehtyä lasten ja nuorten elämään juuri sellaisena kuin he sen kyseisellä hetkellä kokevat. (Karlsson 2006b.)

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää lastentarhanopettajien näkemyksiä sadutusmenetelmän käytöstä. Tutkin lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia sadutusmenetelmän käytöstä. Tutkin, kuinka paljon lastentarhanopettajat käyttävät työssään sadutusmenetelmää. Lisäksi selvitin, minkä ikäisten lasten kanssa haastateltavat sadutusta käyttävät sekä millaisissa kokoonpanoissa sadutusta käytetään. Tutkin, mitä sadutus antaa lastentarhanopettajille. Selvitin myös lastentarhanopettajien näkemyksiä siitä, mitä hyötyä sadutuksesta on lapsille.

Tutkimuskysymykseni ovat

1. Kuinka paljon lastentarhanopettajat käyttävät sadutusta työssään?
2. Mitä sadutus antaa lastentarhanopettajille?
3. Mitä hyötyä sadutuksesta on lapsille?

Ensimmäisen kysymyksen kohdalla pyrin selvittämään, kuinka paljon lastentarhanopettajat työssään käyttävät sadutusta ja kuinka paljon sadutusta käytetään eri-ikäisten lasten kanssa. Toisen tutkimuskysymyksen kohdalla pyrin löytämään asioita, joita sadutus antaa lastentarhanopettajille. Varhaiskasvatuksessa tapahtuvan toiminnan tulee olla perusteltua, joten viimeisen tutkimuskysymyksen kohdalla minua kiinnosti selvittää, millaisia (pedagogisia) tavoitteita lastentarhanopettajat ovat sadutukselle asettaneet tai mitä hyötyä sadutuksesta voi lapsille olla.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusmenetelmiä

4.1.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen. En pyri yleistettävään tietoon vaan haluan saada selville erilaisia käsityksiä saduttamisen käytön yleisyydestä sekä tavoitteista. Todellisen elämän kuvaaminen on laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana. Kvalitatiivista tutkimusta tehtäessä tutkimuksen kohdetta pyritään tutkimaan kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoituksena löytää ja paljastaa tosiasioita eikä todentaa olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015, 161.) Seuraavaksi kerron lyhyesti kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisistä piirteistä.

Kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Usein laadullinen aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin kuin mittausvälineillä hankittuun tietoon. Kvalitatiivisen aineiston analyysi on usein induktiivista eikä tavoitteena ole teorian tai hypoteesin testaaminen. Tärkeämpää on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Laadullisen tutkimuksen aineiston hankinnassa suositaan metodeja, joissa tutkittavien "ääni" pääsee paremmin esille, esimerkiksi osallistuva havainnointi, ryhmä- tai teemahaastattelu. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusjoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti satunnaisotoksen menetelmää käyttämättä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma muuttuu tutkimuksen edetessä, jolloin tutkimusta toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan tarpeen mukaan. Laadullisessa tutkimuksessa tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2015, 164.)

4.1.2 Fenomenografia

Tutkimukseni noudattaa fenomenografisen tutkimuksen piirteitä. Tavoitteena on tuoda esiin erilaisia käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä. Ihmisillä on erilaisia näkemyksiä samasta asiasta ja tämä on fenomenografisen tutkimusotteen lähtökohtana. Fenomenografiassa aineistosta laaditaan kuvauskategorioita. Näiden kategorioiden avulla voidaan kuvata esimerkiksi käsitysten jakautumista. (Rissanen 2006.)

Fenomenografisessa tutkimusotteessa käytetty aineisto on usein laadullista haastatteluaineistoa. Niistä nostetaan esiin erilaisia käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä. Keskeistä on tutkittavan ilmiön kontekstin tunnistaminen. Vastauksia ei tule käsitellä kontekstistaan irrallisena vaan niitä tulee kohdella ”merkityksenä siitä kontekstista mitä asiasta sanottiin”. Tavoitteena on tuoda esiin se konteksti, johon haastateltavan käsitykset liittyvät. Tämän taustalla on ajatus siitä, että ihmisen kokemukset ovat aina yhteydessä siihen asiayhteyteen, jossa ne tapahtuvat. (Rissanen 2006.)

4.1.3 Haastattelu

Tutkimustani varten hankin haastatteluaineistoa. Haastattelin Pirkanmaalla viittä lastentarhanopettajaa kolmessa eri kunnassa maaliskuun 2017 aikana. Haastattelut olivat kestoiltaan kymmenen ja kuudentoista minuutin välillä. Jokainen haastattelu tehtiin kyseisen lastentarhanopettajan työpaikalla rauhallisessa tilassa, jossa ei ollut häiriötekijöitä. Hankin tutkimusluvut niistä kolmesta kunnasta, joissa haastatteluja suoritettiin.

Tutkimukseni haastattelut toteutin puolistrukturoituina teemahaastatteluina, sillä puolistrukturoitu teemahaastattelu sopii käytettäväksi silloin, kun halutaan tietoa tietyistä asioista eikä tutkittaville haluta antaa kovin suuria vapauksia haastattelutilanteessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Haastattelu tutkimusaineiston keruutapana perustuu siihen, että kun halutaan tietoa ihmisten elämästä, on järkevää kysyä asiasta heiltä itseltään. Haastattelut edellyttävät hyvää valmistautumista ja ennalta suunnittelua. Haastattelutyyppinä on useita, joten pitää valita omien tutkimuskysymysten kannalta järkevin haastattelutyyppi. Aineiston hankinta vaatii myös aikaa, sillä haastattelujen litterointiin menee paljon

aikaa litteroinnin tarkkuudesta riippuen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Litteroinnilla tarkoitetaan aineiston puhtaaksi kirjoittamista, tässä tapauksessa nauhoitettujen haastatteluiden muuttamista kirjalliseen muotoon. Litteroinnin tarkkuudessa ratkaisevaa on tutkimusongelma ja kieleen suhtautuminen. Jos tutkimuksessa keskitytään kieleen tai vuorovaikutukseen, on litterointi tarkempaa ja siinä saatetaan käyttää omia, erityisiä litterointimerkkejä. Analyysitapa vaikuttaa siis siihen, kuinka tarkasti litterointi tulee tehdä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Omassa tutkimuksessani mielenkiinto ei ole käytetyssä kielessä, joten en suorittanut litterointia erikoismerkkejä käyttäen. Jätin litteroinneista pois myös jotain toistoja esimerkiksi ilmaisua ”niinkun”. Haastatteluista tuli litteroitua aineistoa 4,5-8 sivua/haastattelu. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä noin 33 sivua.

Haastateltaessa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Tästä on sekä hyötyä että haittaa. Haastattelun etuna voidaan pitää sitä, että haastatteleamalla voidaan aineiston keruuta säädellä tilanteen edellyttämällä tavalla. Haastattelua käytetään usein silloin, kun kysymyksessä on vähän kartoitettu, tuntematon alue tai kun halutaan korostaa ihmisen näkemistä tutkimustilanteessa subjektina. Haastattelua voidaan käyttää myös, jos ennalta jo tiedetään, että tutkimuksen aihe tuottaa vastauksia moniin suuntiin. Lisäksi mahdollisia syitä käyttää haastattelua ovat halu selventää saatuja vastauksia tai halu syventää saatavia tietoja. Haastattelua voidaan myös käyttää silloin kun halutaan tutkia arkoja ja vaikeita aiheita. Nämä etuina pidetyt seikat sisältävät myös ongelmia. Haastattelu on aikaa vievää ja haastattelujen teko edellyttää huolellista suunnittelua. Haastateltavat voivat myös kokea haastattelutilanteen itseään uhkaavaksi tai pelottavaksi tilanteeksi. Luotettavuutta saattaa heikentää se, että haastateltavat saattavat antaa vääristelyjä vastauksia. Tulee myös muistaa, että haastatteluaineisto on aina konteksti- ja tilannesidonnaista. (Hirsjärvi ym. 2015.)

4.2 Sisällönanalyysi

Analyysin tavoitteena on aineiston huolellinen tarkastelu. Analyysillä tarkoitetaan siis aineiston huolellista lukemista ja järjestelyä, sisältöjen erittelyä sekä sen jäsentämistä ja pohtimista. Analyysin avulla aineistoa tiivistetään ja tulkitaan sekä käydään vuoropuhelua teorian, oman ajattelun ja empirian välillä. Laadullisen aineiston analyysissä on monia mahdollisuuksia, mikä saattaa lopulta koitua hankaluudeksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tarkoituksena on luoda aineistoon selkeyttä sekä tuottaa uutta tietoa asiasta. Analyysin avulla pyritään kasvattamaan informaatioarvoa tekemällä hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä. (Eskola & Suoranta 2014, 138.)

Tutkimukseni aineiston analyysissä käytän sisällönanalyysiä, jossa aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien sekä tiivistäen. Sisällönanalyysissä tarkastellaan tekstimuotoisia aineistoja, joten analyysiä varten haastatteluaineisto on litteroitava. Sisällönanalyysissä tavoitteena on pyrkiä luomaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus ja liittää tulokset aihetta koskeviin muihin tutkimuksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

5 LASTENTARHANOPETTAJIEN NÄKEMYKSIÄ SADUTUKSEN KÄYTÖSTÄ

Jaoin haastatteluista esiin tulleita näkemyksiä haastattelurungon sekä tutkimuskysymysten perusteella. Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenäni on, kuinka paljon lastentarhanopettajat käyttävät sadutusta työssään. Tähän kysymykseen muodostin seuraavia teemoja aineiston pohjalta: sadutuksen käytön määrä, minkä ikäisten kanssa sadutusta käytetään, minkälaisissa kokoonpanoissa sadutetaan, käyttö maahanmuuttaja- ja erityislasten kanssa sekä sadutettujen satujen ääneen lukeminen ja julkistaminen/julkaiseminen. Tämän kysymyksen kohdalla pohdin myös sadutuksen ja vapaamman tarinan kerronnan suhdetta. Toisena tutkimuskysymyksenäni on, mitä sadutus antaa lastentarhanopettajille. Tässä kysymyksessä tulee myös esille, miksi sadutusta ei välttämättä käytetä. Kolmantena tutkimuskysymyksenä on, mitä hyötyä sadutuksesta on lapsille. Aineistossa esiintyneitä vastauksia jaottelen yksilö- ja ryhmätason hyödyille. Sadutuksen hyötyjen käsittelyn jälkeen kerron vielä aineistosta ilmenneitä sadutuksen (käytön) mahdollisuuksia.

5.1 *Sadutuksen käyttö*

5.1.1 Määrä

Sadutuksen käytön määrä vaihtelee lastentarhanopettajien välillä suurestikin. Haastatteleman lastentarhanopettajat käyttävät sadutusta vaihtelevasti: joillain on tavoitteena käyttää sadutusta vuosittain, vähintään kerran vuodessa, toinen käyttää sadutusta kuukausittain. Sadutuksen käyttö voi olla vahvasti etukäteen suunniteltua, toisaalta yksi haastateltavista totesi, että:

- - ihan suunnitellusti, niin ei me hirveen paljoo käytetä, et enemmänkin se on semmosta spontaania, mikä sitten tulee lasten aloitteista tai sitten me nähdään semmonen hyvä hetki - - LTO 3

Lastentarhanopettajat totesivat sadutuksen olevan hyvä menetelmä, ja he olivatkin sitä mieltä, että sadutusta pitäisi käyttää enemmän.

- - se voi olla semmonen, et mitä enemmänkin vois käyttää - - LTO 3

- - koko ajan elää mielessä, että täytyis vaan enemmän ja enemmän käyttää.
LTO 2

Sadutuksen käytön määrässä on tapahtunut jonkun verran muutoksia ajan kuluessa. Haastatteluissa ilmeni kaksi täysin päinvastaista näkökantaa sadutuksen määrän muutoksista. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että aikaisemmin käytettiin enemmän. Toinen haastateltavista oli puolestaan sitä mieltä, että nykyään sadutusta käytetään enemmän.

- - Yhteen aikaan, kun se oli vähän niinkun uus buumi, silloin muutama vuosi sitten. - - alko olemaan semmonen in juttu, niin silloin tosi paljon. - - sit se on pikkasen hiipunu - - LTO 2

- - mun mielestä enemmän, mitä on aikasemmin. Että kyllä se on tullu enemmän pinnalle kyllä ja käyttöön kun mitä se on joskus ollu. LTO 5

5.1.2 Käyttö eri-ikäisten kanssa

Haastattelemieni lastentarhanopettajien mukaan sadutusta voidaan käyttää kaikenikäisten lasten kanssa. Myös pienten lasten saduttaminen onnistuu, kun puhetta alkaa tulla. Haastatteleman lastentarhanopettajat olivat uriensa aikana olleet vaihtelevasti töissä eri-ikäisten lasten ryhmissä, joten osalla oli kokemusta esimerkiksi vain eskari ikäisten saduttamisesta.

No itse asiassa mä oon ollu vaan eskarissa koko työurani, että mä en oo muitten kanssa työskennelly. Et eskareitten kanssa vaan oon käyttäny. LTO 3

Kuitenkin vastauksista kävi ilmi, että muut haastattelemiini lastentarhanopettajat ovat käyttäneet sadutusta laajasti eri-ikäisten lasten kanssa. Sadutuksen käytössä saattaa silti olla eroja riippuen siitä, minkä ikäisiä lapsia sadutetaan.

- - sekä että tietenkin. Sit pienemmillä se on hyvin erilaista se käyttäminen, mutta että yleensä se, että lapsi saa kerrotuksi sitä omaa asiaansa - - oman niinkun kehitystasonsa mukaisesti. LTO 2

- - viskarit ja sitten on semmoset 3-4 -vuotiaat - - Niin oikeestaan niissä kahdessa - - vanhempien ryhmässä - - LTO 4

5.1.3 Kokoonpanot ja käyttö maahanmuuttaja- ja erityislasten kanssa

Haastattelemiini lastentarhanopettajat ovat käyttäneet sadutusta hyvin erilaisissa kokoonpanoissa. Kokoonpanoja vaihdellaan ryhmän lapsiaineksen mukaan siten, että kaikki pääsisivät ääneen.

- - hirveesti riippuu niinkun lapsiaineksesta - - LTO 5

Joo sehän siinä juuri on, että käyttääkin erilaisia kokoonpanoja just sen takia. - - että jokainen saa sanoa. LTO 2

Saduttaa voidaan eri kokoonpanoja vaihdellen. Voidaan saduttaa yhtä lasta kerrallaan tai voidaan saduttaa paria. Saduttaa voidaan myös pienryhmissä tai puolikkaassa ryhmässä. Yksi haastateltavista oli kokeillut saduttamista myös 18 lapsen ryhmässä ja sekin oli onnistunut.

Et monesti sadutus on semmosissa pienemmissä ryhmissä. - - paljon on tosiaan yksin tai ihan muutaman porukassa tai sitten puolikkaassa ryhmässä tai isossa - - LTO 5

Vaihdellen sillain, että pääasiassa yks tai kaks lasta. LTO 1

Sadutusta voidaan käyttää kaikkien lasten kanssa. Saduttaa voidaan siis myös maahanmuuttaja- ja erityislapsiakin. Joskus erityislapsilla saattaa olla käytössä esimerkiksi tarinanopat, jotka saattavat helpottaa tarinoinnissa. Haastateltavat totesivatkin, että silloin kun he käyttävät sadutusta, se käyttävät sitä kaikkien lasten kanssa. Sadutus käy kaikille, sillä kaikilla on jotain sanottavaa.

Kyllä sitten kun on otettu, on otettu ihan kaikkien kanssa. LTO 1

Koska heillä myös on paljon sanottavaa. LTO 2

5.1.4 Sadutettujen satujen ääneen lukeminen ja julkaiseminen

Sadutuksessa tulee muistaa, että tarinan tekijänoikeus on sen kertojalla. Tarinoita ei siis saa lukea muille ilman tarinan kertojan/kertojien lupaa. Usein lapset kuitenkin antavat luvan tarinansa lukemiseen ja he nauttivatkin siitä, kun heidän tarinansa luetaan muille. Haastatteluissa kävikin ilmi, että hyvin usein aikuinen kirjoittaa sadutetun sadun puhtaaksi ja satuja luetaan usein koko muullekin ryhmälle.

Et sitten, kun lapsillekin luetaan ja monesti ne kirjoitetaan puhtaaksi - - LTO 5

Lasten kertomia satuja laitetaan myös seinille näkyville, jolloin vanhemmatkin voivat niitä lukea. Sadutetuista saduista saatetaan myös tehdä lasten omaa satukirjaa tai ne voidaan laittaa kasvunkansioon. Näin sadutetuista saduista jää lapselle muisto, jota voi vielä kotona esimerkiksi vanhempien kanssa katsella ja lukea.

Ja monesti laitetaan vielä näyttillekin niitä, et vanhemmatkin voi sit käydä niitä lasten sadutuksia lukemassa. LTO 3

- - seinälle laitettu lapsen tarina tai tehty semmonen kirja - - LTO 1

Ja siitä jää lapselle aivan ihana muisto. Niistä omista tarinoista. LTO 1

5.1.5 Sadutuksen ja vapaamman kerronnan suhde

Virallisen sadutuksen (kirjataan tarina sanasta sanaan) lisäksi päiväkodissa käytetään paljon myös vapaampaa tarinan kerrontaa. Pienten kanssa tarinointi saattaa olla usein vapaampaa. Pienten kanssa saatetaan myös käyttää apukysymyksiä, joilla yritetään saada tarinaa jatkumaan, kuitenkin ilman liiallista johdattelua. Isommassa porukassa sadutus menee helposti myös vapaamman kerronnan puolelle.

Mutta sitten ehkä pienempien kanssa se on vähän helpompaa se, että ollaan niinkun yhdessä ja kerrotaan tarinaa ja kysellään jokaselta vähän - - Porukassa vapaammin. LTO 4

Toisaalta sadutuksesta puhuttaessa useampi haastateltava totesi pyrkivänsä tai olevansa vahvasti sen kannalla, että tarinat kirjataan sanasta sanaan.

Mutta kyllä mä aika vahvasti tota oon sen kannalla et mä kirjoitan just niin kun ne lapset sanoo. Et mun mielestä se on tosi tärkeitä. LTO 5

Sanasta sanaan kirjaamisesta mainittiin, että pyritään siihen, että kirjataan tarinat sellaisina kuin lapset ne kertovat eikä niitä yritetä muuttaa. Koettiin, että merkitys muuttuisi, jos aikuinen lähtisi tarinaa korjailemaan.

Yleensä mä ainakin pyrin siihen, et mä kirjoitan sen semmosena, kun se lapsi sanoo. Enkä yritä sitä muuttaa. Virheineen päivineen. LTO 2

- - se on niin kun sen lasten näköinen, koska se on heidän tarinansa. Et sitten tavallaan se merkitys niinkun muuttuis, että jos mä rupeisin kaunisteleen ja kirjoitan kirjakieltä sinne ja sitten niinkun tavallaan sitä tarinaa muokkaamaan. LTO 5

Kaikissa viidessä haastattelussa tuli kuitenkin esiin se, että virallisen sadutuksen lisäksi käytetään vielä (paljon) enemmän myös vapaampaa tarinan kerrontaa. Toiset lastentarhanopettajat pyrkivät enemmän kirjaamaan sanatarkasti tarinoita, toiset eivät vaadi itseltään sanatarkkaa kirjaamista. Päiväkodin arjesta löytyy kuitenkin paljon vapaan kerronnan tilanteita.

5.2 Mitä sadutus antaa lastentarhanopettajille?

Sadutus mahdollistaa lapsiin tutustumista hyvin ja monipuolisesti. Sadutuksen avulla lastentarhanopettajat pääsevät paremmin sisälle lapsen maailmaan ja siihen, mitä lasten päässä liikkuu. Sadutuksen avulla voidaan kuunnella lapsia ja päästä syvemmälle heidän ajatuksiinsa.

Yleensä se on alkusyksyä, kun mä sitä käytän, niin se on että tutustuu niihin lapsiin. LTO 1

- - pääsis siihen lapsen maailmaan - - et mitä niitten päässä liikkuu. LTO 4

- - lapsen ajatuksien kuulemista - - LTO 2

Sadutus kertoo myös lapsen ajattelusta ja kehityksestä ja samalla voi tarkastella, millä tasolla lapsen kerronta on. Saduttamalla pääsee myös tutustumaan lapsen mielikuvitusmaailmaan. Ryhmäsadutuksessa pääsee myös seuraamaan, miten lapsi tulee toimeen ryhmässä.

Ja sehän, se kertoo lapsesta paljon, sen ajattelusta, kehityksestä... LTO 2

- - miten niinkun lapsi esimerkiksi tulee ryhmässä toimeen ja onko vetäytyvä vai sosiaalinen - - LTO 5

Saduttaminen mahdollistaa aikuisen ja lapsen välisen mukavan, rauhallisen hetken, jolloin aikuinenkin voi saada uusia oivalluksia lapsesta. Lapsen osallisuuden kannalta saduttaminen on yksi oivallinen hetki lastentarhanopettajille lasten osallisuuden lisäämiseksi. Sadutuksella on mahdollista saada hiljaisetkin lapset puhumaan ja puheliaimmat lapset kuuntelemaan.

- - siinä voi olla niinkun hetken aikaa ihan kahden lapsen kanssa, kahden kesken. Että tulee semmonen kiva hetki siinä. LTO 3

- - tulee jotenkin sellasia oivalluksia siitä lapsesta aika usein. LTO 2

Lastentarhanopettaja voi rikastuttaa lasten omia töitä, esimerkiksi piirustuksia, sadutuksen avulla. Sadutuksella lasten omia töitä voidaan vielä jatko työstää. Sadutuksen kautta on myös mahdollista käsitellä jotain tiettyä ennalta määriteltyä teemaa. Lisäksi sadutushetket voivat tarjota yhteisiä onnistumisen kokemuksia lasten kanssa.

Ja aika monesti sitten tosiaan voi olla, että lapsi on tehnyt, piirtänyt, jonkun kauniin kuvan, mitä haluais niinkun jatko työstää, niin siitä on ihana lähteä vielä saduttamaan ja rikastuttamaan sitä lapsen työtä. LTO 3

Et kyllä se semmonen molemminpuolinen onnistuminen sitten tulee. LTO 2

5.2.1 Miksi sadutusta ei käytetä?

Kysyin haastateltavilta myös syitä, miksi sadutusta ei välttämättä käytetä. Yhtenä seikkana haastatteluista nousi esiin se, että sadutusta saatetaan pitää liian säännönmukaisena ja hankalasti lähestyttävänä menetelmänä, johon ei pysty.

- - koetaan niinkun kauheen säännönmukaiseksi ja hankalaksi - - pidetään jonain "sadutusmenetelmänä", jota ei tähän pysty. LTO 4

Sadutuksen käytön ajateltiin myös olevan paljon kiinni aikuisesta itsestään. Aikuisen omalla mielenkiinnolla ja heittäytymisellä koettiin olevan merkittävä rooli siinä, miksi sadutusta ei välttämättä käytetä. Tulee myös olla tietämystä sadutuksesta ja siitä, mitä se on.

- - vaatii semmosta itseltä heittäytymistä, että onko kaikki valmiita semmoseen. LTO 4

No mun mielestä se on aikuisesta kiinni. Että toki ei kaikille varmaan oo se ominaista. - - Että rohkeutta aikuisille kyllä paljon kanssa. LTO 5

Yhtenä mahdollisena syynä sadutuksen käyttämättömyydelle mainittiin ajan puute. Varhaiskasvatuksessa on paljon muutakin, mitä pitäisi tehdä ja sadutuksen koettiin vievän enemmän aikaa kuin vapaa tarinointi.

- - se aika. Et on niin paljon niinkun kaikkee - - kyllähän sadutus viä niinkun enemmän sitä aikaa kun semmonen tavallinen tarinointi. LTO 3

5.3 Mitä hyötyä sadutuksesta on lapsille?

Jaottelin aineistossa esiintyneitä hyötyjä lapselle ryhmä- ja yksilötason hyötyihin. Kerron ensin ryhmätason hyödyistä ja siirryn sen jälkeen yksilötason hyötyihin. Osa hyödyistä on sellaisia, jotka voisi sijoittaa näkökulmasta riippuen kumpaan kategoriaan vain.

5.3.1 Ryhmätaso

Yksi merkittävä ryhmätason hyöty vaikuttaa olevan se, että sadutuksen avulla on mahdollista parantaa ryhmän yhteishenkeä. Haastatteluista kävi ilmi, että sadutusta voidaan käyttää apuna ryhmäytymisessä sekä yhteisöllisyyden luomisessa. Sadutus tuo vieraammatkin yksilöt yhteen ja näin lapset oppivat tuntemaan toisiaan paremmin.

Lapset nauttii siitä sadun tekemisestä ja sitten kun ollaan yhdessä tehty niinkun porukassa, niin tuntuu, että se parantaa jotenkin sitä yhteishenkeä - löytyy semmonen yhteinen sävel - - LTO 4

- - tutustumisleikit ja yhteiset sadutukset on niitä, jotka tuo vieraammatkin yksilöt yhteen- - LTO 5

- - yks ryhmäytymisen keino varsinkin, jos siinä on se kaks tai kolme lasta, niin ne oppii tuntemaan toisiaan paremmin. LTO 1

Ryhmässä sadutettaessa lapset saavat harjoitusta vuorovaikutustaidoista. Vuorovaikutustaitojen kehittymisen voi ajatella olevan jokaisen lapsen yksilötason hyöty, mutta toisaalta vuorovaikutustaidoilla on myös suuri rooli ryhmätason toiminnassa. Tästä syystä luokittelen vuorovaikutustaidot ryhmätason hyötyihin. Ryhmäsadutuksissa olennaista on toisten kuuntelu ja kunnioittaminen ja näitä taitoja lapset pääsevätkin ryhmäsadutuksissa harjoittelemaan.

No tos tuli nyt ainakin se - - vuorovaikutustaidot. LTO 2

- - suunnitellut saattaa olla tämmösiä ryhmäsadutuksia, et siinä on niinkun lasten kanssa mietitty toisten kunnioittamista ja toisten kuuntelua - - LTO 3

Ryhmätason hyödyksi luokittelen tässä myös lasten osallisuuden. Osallisuuskin voisi yhtä hyvin olla jokaisen lapsen yksilötason hyöty, mutta tässä ajattelen lasten osallisuuden suhteessa aikuisiin ja nimenomaan ryhmätason kannalta: tarvitaan muita kuulemaan lasten mielipiteitä ja ajatuksia. Saduttaminen mahdollistaa kaikkien lasten kuulluksi tulemisen ja se lisää kuuntelua. Saduttamisen kautta lapsi saa tuoda omaa ajatustaan esille ilman aikuisen tulkintaa.

- - myös sit sen lapsen osallisuus - - lapsi voi olla osallisena ja tuoda sitä omaa ajatustaan esille. LTO 3

- - sadutus nimenomaan lisää osallisuutta ja sitä kuuntelua - - LTO 5

- - että se on se lapsen oma ajatus.. Et se saa sen kuuluville jotenkin. Et se ei oo niinkun aikuisen tulkinta - - LTO 2

5.3.2 Yksilötaso

Yksilötasolla sadutuksen käyttö mahdollistaa lapselle tärkeitä onnistumisen kokemuksia. Sadutuksen avulla lapsi voi saada lisää oman arvon tuntoa sekä itseluottamusta. Onnistumisen kokemukset ja itseluottamuksen kasvaminen auttavat lapsen itsetunnon kohoamisessa.

Minun tarinani, joo et se tuo lapsille semmosta oman arvon tuntoa. LTO 3

Ja lapselle niitä onnistumisen kokemuksia, mitkä kuitenkin on tärkeitä. LTO 3

Itsetunto kohoaa lapsillakin, kun saa kertoa juttuja ja tarinoitaan. LTO 1

Ja se lisää lapsen itseluottamusta - - ja sitä semmosta kokemusta, et hei mä osaan. LTO 5

Lähes kaikissa haastatteluissa tuli esille myös sadutuksen vaikutus lapsen kielenkehitykseen. Lastentarhanopettajat olivat sitä mieltä, että sadutuksen käytöllä voidaan tukea lasten kielenkehitystä. Saduttamalla lapsia voi heidän kieltään rikastuttaa, erityisesti maahanmuuttajataustaisilla lapsilla. Lastentarhanopettajat voivat lisäksi havainnoida lasten mahdollisia äännevirheitä lapsia saduttaessaan. Näiden havaintojen pohjalta lapsen on mahdollista saada tarvitsemaansa tukea puheensa kehittymiseen.

Ja sitten kielelliset puolet tulee tietenkin kanssa - - LTO 1

Ja eli tavallaan sitä puhetta ihan. - - No tos tuli nyt ainakin se kielenkehitys- - LTO 2

Ja semmonen niinkun, että pystyy justiin kattoon, että minkälaisia kielenkehityksiä on ja onko äännevirheitä - - LTO 5

Ja sitten noitten mejän maahanmuuttajalasten kanssa niin siihen pystyy hirveen hyvin sitä kieltä niinkun rikastaan - - LTO 4

Muina yksilötason hyötyinä voidaan pitää turvallisuutta ja läheisyyttä. Yksilötason yhtenä hyötynä tai positiivisena puolena voidaan pitää sitä, että lapsi hyvin usein nauttii kovasti sadun tekemisestä. Lasten itse kertomat sadut ovatkin hyvin tärkeitä heille itselleen.

Lapset nauttii siitä sadun tekemisestä - - LTO 4

Et jotenkin, et ne on semmosia tärkeitä kyllä niinkun lapsille. LTO 3

Että kaikki tulee siihen läheisyys ja turvallisuus - - LTO 5

Kun lapsia sadutetaan usein, pääsevät he kehittämään heidän mielikuvitustaan. Sadutuksella voi olla monia tavoitteita. Sadutuksen avulla jokaisen lapsen kohdalla on mahdollista saavuttaa tai mennä kohti heidän omia henkilökohtaisia tavoitteitaan.

- - ja sitten sitä lapsen mielikuvitusta pystyy siinä kehittään. LTO 4

Toki sitten voi olla, jos on esimerkiksi jos lapsella on jotain kielenkehityksen pulmaa, niin saduttaminen on hyvä tapa siinä, tavallaan myös sitten niitä tavoitteita.. kohti mennä. - - Tietenkin sit, jos on vaikka esimerkiksi tunnepuolen probleemia, tai jotain muuta, niin voi tietenkin käyttää siinä tavallaan sitten. LTO 2

5.4 Sadutuksen (käytön) mahdollisuuksia

Tulososion loppuksi kerron vielä yleisesti ja yhteenvedonomaaisesti, missä kaikissa tilanteissa sadutusta voisi haastateltujen lastentarhanopettajien mielestä käyttää sekä miksi sadutus heidän mielestään on hyvä menetelmä.

Haastateltavat esittivät konkreettisia ehdotuksia tilanteista, joissa heidän mielestään sadutusta voisi hyödyntää enemmän kuin mitä tällä hetkellä hyödynnetään. Heidän mielestään sadutus on menetelmänä monimuotoinen ja sitä voikin käyttää monipuolisesti hyödyksi. Haastateltavien mielestä esimerkiksi

odottelu- ja siirtymätilanteita voitaisiin käyttää hyödyksi saduttamalla. Myös erilaisilla piireillä, toimintahetkillä tai tuokioilla voidaan käyttää sadutusta. Erilaiset retket luovat mielenkiintoisen lähtökohdan sadutukselle. Sadutukseen on mahdollista liittää monia erilaisia tavoitteita. Teknologisten laitteiden avulla toivotaan erityislasten sekä nuorempien lasten paremman osallistamisen olevan helpompaa, esimerkiksi satujen äänittämisen myötä.

No sitä voi itse asiassa käyttää vaikka mihin. Et sehän on hirveen monimuotoinen. LTO 3

Tarinoitahan voi tehdä mistä vaan. - - Tai se voi liittyä matikkaan - - Et kyllähän siihen saa ympättyä vaikka minkälaisia sisältöjä, jos haluaa ja tavoitteita. LTO 2

No enemmän vois hyödyntää jossain odottelu- tai siirtymätilanteissa - - LTO 4

No kyllä sitä voi aika monipuolisesti hyödyntää. - - toimintahetkiä tai jotain piirejä - - retkellä - - LTO 5

- - jos usein saduttaisi, voisi seurata lapsen tarinan kerronnan mahdollista kehittymistä vuoden aikana. LTO 1

Loppuun vielä sadutuksen hyviä puolia sekä lasten että aikuisten näkökulmasta. Lasten näkökulmasta sadutus on siitä hyvä menetelmä, että se onnistuu kaikilta, vaikka olisi eri kulttuurista tai lapsella olisi jotain erityisiä tarpeita. Sadutuksessa ei myöskään ole yhtä oikeaa vastausta ja jokainen pystyy omalla tasollaan osallistumaan. Sadutuksen kautta lapsilla on mahdollisuus kokea olevansa tervetullut.

Ja sitten, että kuitenkin kun se onnistuu kaikilta. LTO 3

Että kaikki lapset pystyy, vaikka ois eri kulttuuri tai sitten niinkun erityistarpeita tai muuta. LTO 5

- - siinä ei oo yhtä oikeeta vastausta, vaan sää pystyt sillä omalla tasolla sen kertomaan ja osallistumaan ihan yhtä lailla. LTO 5

Aikuisen näkökulmasta sadutus on hyvä menetelmä, koska se ei ole aikaan eikä paikkaan sidottua vaan se onnistuu missä vain. Siihen ei tarvita välineitä vaan siihen tarvitaan aikuisen aikaa ja järjestelyä onnistuakseen.

- - se ei mitenkään oo paikkaan ja aikaan sidottua. LTO 5

Kun se on semmonen tavallaan, siihen ei tarvii välineitä, siihen ei tarvi ostaa taloihin mitään erityistä. Siihen vaaditaan vaan sitä aikuisen aikaa ja järjestelyä, että se onnistuu. LTO 1

6 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää lastentarhanopettajien näkemyksiä sadutuksen käytöstä. Halusin tietää muun muassa kuinka paljon lastentarhanopettajat käyttävät työssään sadutusta ja mitä tavoitteita he ovat sadutuksen käytölle asettaneet.

Tutkimuksen tuloksista selviää, että kaikki haastatteleman lastentarhanopettajat käyttävät sadutusta työssään. Kuitenkin sadutuksen käytön määrässä on lastentarhanopettaja kohtaisia eroja. Toisilla tavoitteena on käyttää sadutusta vuosittain, toisilla kuukausittain. Sadutusta voidaan käyttää kaikkien lasten kanssa, myös pienten, erityislasten ja maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa (Karlsson 2014, 87-138). Tutkimukseen osallistuneilla lastentarhanopettajilla olikin laajasti kokemuksia niin eri-ikäisten lasten, erityislasten kuin maahanmuuttajataustaisten lastenkin saduttamisesta. Tulosten mukaan sadutusta voidaan siis käyttää kaikkien lasten kanssa.

Virallisen sadutuksen lisäksi käytetään paljon myös vapaampaa tarinan kerrontaa. Pienten lasten kanssa saatetaan käyttää enemmän vapaampaa tarinointia kuin varsinaista sadutusta. Sadutuksessa tulee muistaa, että saduttaja ei korjaa tai muuta lapsen ”virheitä” vaan on tärkeää keskittyä itse sanomaan (Karlsson 2003, 51). Tämä tuli esille myös tuloksissa. Lastentarhanopettajat olivat sitä mieltä, että sadutuksessa pyritään sanatarkkaan kirjaamiseen eikä lapsen tekemiä ”virheitä” korjata, koska silloin tarinan merkitys muuttuisi.

Lastentarhanopettajien näkemysten mukaan sadutus on hyvin monipuolinen ja monimuotoinen menetelmä ja sitä voidaankin käyttää melkein mihin vain. Tutkimuksen tulosten mukaan sadutuksen käyttö mahdollistaa muun muassa lapsiin ja lapsen maailmaan tutustumisen. Sadutuksella voidaan myös parantaa ryhmän yhteishenkeä ja luoda yhteisöllisyyttä sekä lisätä lasten osallisuutta. Lisäksi saduttaminen voi auttaa lasten kielenkehityksessä sekä lisätä lasten itseluottamusta. Myös muissa tutkimuksissa on saatu samankaltaisia tuloksia. Sadutusmenetelmän käytöllä voidaan parantaa muun muassa toisen

kuuntelun ja ymmärtämisen taitoja, yhteisöllisyyttä sekä luottamusta ja sen avulla voidaan myös lisätä itsetuntoa (Karlsson 2013, 179-180). Sadutus myös lisää lasten kielellistä tietoisuutta muun muassa monipuolistamalla ilmaisua sekä lisäämällä lasten sanavarastoa (Karlsson 2003, 42).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuuden arviointi perustuu kysymykseen tutkimusprosessin luotettavuudesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei käytetä perinteisiä validiteetin ja reliabiliteetin käsitteitä, sillä ne eivät sellaisenaan sovi käytettäväksi laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää uskottavuuden, tulosten siirrettävyyden sekä vahvistuvuuden käsitteitä. Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkijan tulee tarkistaa vastaavtko hänen tulkintansa tutkittavien käsityksiä. Vahvistuvuudella tarkoitetaan sitä, että tulkinnat saavat tukea muista vastaavaa ilmiötä tarkastelleista tutkimuksista. (Eskola & Suoranta 2014, 211–213.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta kohentaa se, että tutkija selostaa tarkkaan tutkimuksensa toteuttamisesta ja sen kaikista vaiheista. Aineiston keräämisestä tulee kertoa selvästi ja johdonmukaisesti. Esimerkiksi haastatteluista tulee kertoa missä ne on tehty ja kauanko ne kestivät. Lisäksi tulee kertoa mahdollisista häiriötekijöistä sekä mahdollisista virhetulkintoista. Analyysivaiheessa keskeistä on luokittelujen tekeminen. Lukijalle tulisi kertoa luokittelun syntymisen alkujuuret sekä perustelut luokittelulle. Tulosten tulkinnassa lukijalle olisi kerrottava mihin tutkija päätelmänsä perustaa. (Hirsjärvi ym. 2015, 232–233.)

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä triangulaatiolla. Triangulaatiolla tarkoitetaan useiden menetelmien tai tutkijoiden käyttöä samassa tutkimuksessa. Denzin jaottelee triangulaation neljään tyyppiin: metodologinen triangulaatio (useita menetelmiä samassa tutkimuksessa), tutkijatriangulaatio (useampi tutkija), teoreettinen triangulaatio (lähestyminen eri teorioiden näkökulmista) sekä aineistotriangulaatio (useita tutkimusaineistoja). (Hirsjärvi ym. 2015, 232–233.) Omassa tutkimuksessani luotettavuutta olisi voitu lisätä käyttämällä esimerkiksi havainnointiaineistoa tai lasten haastatteluita lastentarhanopettajien haastatteluiden lisäksi.

Jotta tutkimus on eettisesti hyvä, edellyttää se hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Tutkimuksen lähtökohtana tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen. Itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudella. Tutkimuksen tekeminen niin, että kaikki eettiset näkökohdat tulevat oikein huomioon otetuksi, on vaativaa. (Hirsjärvi ym. 2015, 23–27.) Tutkimuksessani lähestyin haastateltavia sähköpostitse tai puhelimitse, kun tiedustelin heidän halukkuudestaan osallistua tutkimukseeni. Osaan tutkittavista otin suoraan yhteyttä ja osa valikoitui päiväkodin johtajan välittämän viestin kautta. Kaikille tutkittaville osallistuminen oli vapaaehtoista. Ennen haastatteluiden tekemistä hankin tutkimusluvut niistä kunnista, joissa haastatteluja suoritin.

Tietojen käsittelyssä anonymiteetti sekä luottamuksellisuus ovat tärkeitä käsitteitä. Tietojen käsittelyn luottamuksellisuutta luvattaan tutkijan ei tule luvata enempää kuin mihin hän käytännössä pystyy. Luottamuksellisuuden säilymisestä sekä anonymiteetistä tulee pitää huolta myös tietojen julkaisuvaiheessa. (Eskola & Suoranta 2014, 57.) Tutkimuksessani en laittanut haastateltavien nimiä näkyviin missään tutkimuksen vaiheessa. Tutkimusraportissani käytän haastateltavista tunnisteita LTO 1-5, ja numerot ovat sattumanvaraisesti valikoituja.

Jatkossa sadutuksen käytön tutkimista voisi jatkaa vertailemalla yliopistosta ja ammattikorkeakoulusta valmistuneiden lastentarhanopettajien näkemyksiä. Ovatko ne samankaltaisia vai onko sadutuksen käytön määrässä tai tavoitteissa eroja yliopistosta ja ammattikorkeakoulusta valmistuneiden lastentarhanopettajien välillä. Mielenkiintoista olisi myös tutkia sitä, onko sadutuksen määrällä mahdollisesti jotain yhteyttä lasten taitoihin niillä osaluilla, joita lastentarhanopettajilla on sadutuksen tavoitteina. Sadutusta olisi mielenkiintoista myös tutkia lasten näkökulmasta esimerkiksi haastatteleamalla heitä tai tutkimalla lasten sadutuksia.

7 LÄHTEET

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 10. painos. Tallinna: Vastapaino.

Heinälä, T., Jantunen, K., Kalpio, E. & Pakarinen, A. 1996. Sadun merkitys lapselle. Teoksessa Jantunen, T. & Rönöberg, P. (toim.) Anna lapsen leikkiä. Jyväskylä: Gummerus, 130–140.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. 20. painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Huttunen, M. 2013. Narratiivisten identiteetti-prosessien kehittyminen varhaislapsuudesta nuoruuteen. Teoksessa Ropo, E. & Huttunen, M. (toim.) Puheenvuoroja narratiivisuudesta opetuksessa ja oppimisessa. Tampere: Tampere University Press, 125–154.

Karlsson, L. 1996. Barnperspektiv och barnkultur i Sagoförden. Stakes. Aiheita 32/1996.

Karlsson, L. 1999. Saduttamalla lasten kulttuuriin. Verkostotyön tuloksia Kuperkeikkakyydissä. Stakes. Raportteja 241.

Karlsson, L. 2001. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Oy Edita Ab.

Karlsson, L. 2003. Sadutus avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Juva: PS-kustannus.

Karlsson, L. (toim.) 2006 a. Lapset kertovat... Stakes. Työpapereita 9/2006.

Karlsson, L. 2006 b. Sadutus edistää lasten ja nuorten oikeuksia ja itseilmaisua. Teoksessa Karlsson, L., Levamo, T-M. & Siukonen, S. (toim.) Sinun, minun, meidän mango. Sadutusta yli kulttuurirajojen. Kokemuksia sadutuksesta kehitysyhteistyössä ja kansainvälisyyskasvatuksessa. Lapset kertovat – julkaisusarja. Helsinki: Taksvärkki, 7-13.

Karlsson, L. 2013. Sadutus koulussa ja narratiivinen tietäminen – teoriaa ja kokemuksia. Teoksessa Ropo, E. & Huttunen, M. (toim.) Puheenvuoroja narratiivisuudesta opetuksessa ja oppimisessa. Tampere: Tampere University Press, 171–198.

Karlsson, L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Juva: PS-kustannus.

Karlsson, L. & Riihelä, M. 2012. Sadutusmenetelmä – kohtaamista ja aineiston tuottamista. Teoksessa Karlsson, L. & Karimäki, R. (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 169–195.

Kotka, R. 2011. Tarinat tunteiden tulkkina. Toiminnallisia ideoita satujen ja draaman maailmasta. Juva: PS-kustannus.

Mäki-Kulmala, H. 2013. Propositionaalisesta narratiiviseen tieto- ja oppimiskäsitykseen. Teoksessa Ropo, E. & Huttunen, M. (toim.) Puheenvuoroja narratiivisuudesta opetuksessa ja oppimisessa. Tampere: Tampere University Press, 47–64.

Niemi, R. 2013. Narratiivinen opetusmenetelmä alkuopetuksessa. Teoksessa Ropo, E. & Huttunen, M. (toim.) Puheenvuoroja narratiivisuudesta opetuksessa ja oppimisessa. Tampere: Tampere University Press, 65–84.

Rantala, K. 2013. Narratiivisuus varhaisiän musiikkikasvatuksessa. Teoksessa Ropo, E. & Huttunen, M. (toim.) Puheenvuoroja narratiivisuudesta opetuksessa ja oppimisessa. Tampere: Tampere University Press, 155–170.

Riihelä, M. 2005. ”Kerro minulle satu”. Lapset kertovat. Teoksessa Huttunen, S. & Nuolijärvi, P. (toim.) Tahdon sanoa. Kirjoituksia kielen ja perinteen voimasta. Tampere: Tammerpaino Oy, 118–133.

Rissanen, R. 2006. Fenomenografia. Luku 5.1. kokonaisuudesta Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto

[ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 26.11.2016.)

Ropo, E. & Huttunen, M. 2013. Johdanto. Teoksessa Ropo, E. & Huttunen, M. (toim.) Puheenvuoroja narratiivisuudesta opetuksessa ja oppimisessa. Tampere: Tampere University Press, 9-16.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 26.11.2016.)

Sarras, S. 1995. Leikistikö leikitään? Teoksessa Riihelä, M. & Kauppinen, R. (toim.) Esiopetus linnunradalla. Näkökulmia varhaiseen oppimiseen ja leikkiin. Jyväskylä: Gummerus, 37–42.

Siukonen, S. 2006. Suomi: Sadutusmenetelmä maahanmuuttajaopetuksessa. Teoksessa Karlsson, L., Levamo, T-M. & Siukonen, S. (toim.) Sinun, minun, meidän mango. Sadutusta yli kulttuurirajojen. Kokemuksia sadutuksesta kehitysyhteistyössä ja kansainvälisyyskasvatuksessa. Multiprint, 50–53.

LIITTEET

Haastattelurunko

Liite 1

Sadutuksen käytön määrä:

Kuinka paljon käytät sadutusta?

Minkä ikäisten kanssa olet käyttänyt sadutusta?

Minkälaisissa kokoonpanoissa olet saduttanut?

Sadutuksen ja vapaamman tarinan kerronnan suhde?

Syitä sadutuksen käytölle:

Miksi käytät sadutusta?

Mitä tavoitteita sadutuksen käytön taustalla on tai voisi olla?

Mikä vaikeuttaa/estää sadutuksen käyttöä?

Missä kaikessa sadutusmenetelmää voisi hyödyntää?

Muuta mieleen tulevaa sadutukseen liittyen?

